

Hva vil en frihandelsordning

Foredrag av statssekretær Erik Ribu i Norske Sosialøkonomers Forening, onsdag 10. november 1971.

Det står i innkallingen til dette møtet at en frihandelsordning for industrivarer i den senere tid har vært nevnt som et konkret og mer eller mindre realistisk alternativ til fullt medlemskap. I en pressemelding om møtet sendt ut av foreningen heter det videre: «Den senere tids utvikling i de norske EEC-forhandlingene peker i retning av at det kan bli vanskelig for Norge å oppnå slike særordninger av varig karakter som er en forutsetning for fullt, norsk EEC-medlemskap. Det kan derfor være grunn til å gå grundigere inn på hvilke alternative tilknytningsformer som kan være mulig og ønskelig».

Hvis noen av de tilstedeværende værers sensasjon som følge av dette oppslag, må jeg nok skuffe dem. Regjeringen har ikke til hensikt å utrede noe alternativ til fullt medlemskap. Den har tatt opp forhandlinger om fullt medlemskap på grunnlag av vedtak i Stortinget og går aktivt inn for at en gjennom forhandlingene kan oppnå slike vilkår at det gir grunnlag for medlemskap. Dersom forhandlingene ikke skulle føre fram, eller det viser seg at vi ikke kan oppnå tilfredsstillende vilkår, vil saken bli lagt fram for Stortinget. Og så blir det Stortingets sak å avgjøre om vi skal undersøke andre former for tilknytning.

Den egentlige foranledning til dette møtet er intervjuer med Aukrust og meg i et par av dagsavisene for noen uker siden. Det gjaldt virkningene for norsk eksport av en frihandelsordning med EEC, hvor det er fare for at det blir gjort unntak for en del produkter. Vi hadde en forskjellig vurdering både av tallene og av betydningen av slike unntak, men ble enige om at denne diskusjonen burde finne sted i mer ordentlige former, i stedet for med journalister som mellommenn. Vi er begge takknemlige for at foreningen har avsatt en kveld for å drøfte spørsmålet.

Tittelen på våre innlegg er «Hva vil en eventuell frihandelsordning bety?».

Det viktigste i denne tittelen er spørsmålsteget. Det er ikke et eneste menneske i dag som kan gi svar på hva en frihandelsordning vil bety i relasjon til de europeiske fellesskap.

Romatraktaten kjenner bare 3 tilknytningsformer. Disse er *handelsavtale* som det er hjemmel til å forhandle om i artikkel 113, det er *medlemskap*, artikkel 237 og så er det *assosiasjon* i henhold til artikkel 238. Det gir traktatmessig grunnlag for å forhandle om en frihandelsordning i en eller annen form, men hvorledes en slik avtale vil se ut og hvor mye den vil omfatte beror på hva partene ønsker og krever.

MØTET I HAAG

På De seks' toppmøte i Haag i begynnelsen av desember 1969, da det ble oppnådd enighet mellom stats- og regjeringssjefene i EEC-landene om at så snart forhandlingene med søkerlandene var påbegynt skulle det innledes drøftelser også med de øvrige EFTA-land. De land det dreier seg om er Sverige, Sveits, Østerrike, Finland, Island og Portugal. Under åpningsforhandlingene som fant sted i november i fjor gjorde De seks oppmerksom på at løsningen på disse problemene måtte skje på en slik måte at det gjør det fullt mulig å bevare beslutningsmyndigheten i det utvidede fellesskap, dets felles politikk og effektiviteten i dets virksomhet i det hele tatt. Videre ble det slått fast at forhandlingene må skje i henhold til GATT's bestemmelser, og det vil si at de avtaler som skal regulere handelsforholdet mellom søkerlandene og det utvidede fellesskap må ha som siktemål en tollunion eller et frihandelsområde. Fra fellesskapets side ble det pekt på — og det var vel når alt kom til alt det viktigste under disse åpningsforhandlingene — at ingen av partene ønsker at nye barrierer skal reises i det internasjonale varebyttet i Europa.

I løpet av de senere måneder har det vært ført såkalte «sonderende drøftelser» på det tekniske plan for å få den nødvendige oppklaring i søkerlandenes stilling og deres ønsker. På grunnlag av dette har Kommisjonen lagt fram en rapport for Rådet som skal gi de nødvendige instruksjoner til Kommisjonen i form av et mandat til forhandlinger med de ikke-medlemskapssøkende EFTA-land. Det er nemlig Kommisjonen som skal føre forhandlingene med disse.

Etter timeplanen skulle dette forhandlingsmandat foreligget nå, men De seks har hatt vanskeligheter med det og trenger ennå noen tid på oppgaven. De viktigste spørsmål som må avklares dreier seg i første rekke om frihandelens omfang. Det er allerede på det rene at det vil bli tatt opp forhandlinger om fri handel for industrivarer. Rådet må imidlertid ta standpunkt til forslag som er fremmet fra Kommisjonen og medlemslandene om unntak fra tollfriheten, og etter alt å dømme er det ikke minst dette spørsmålet som har skapt de største vanskeligheter når det gjelder utformingen av mandatet. Andre spørsmål som drøftes er konkurransereglene, opprinnelsesregler, hvordan man skal stille seg til landbruksprodukter i en frihandelsordning, spørsmålet om å trekke inn andre samarbeidsområder i en avtale med de enkelte medlemsland, behovet for beskyttelsesklausuler i avtalene, og en såkalt utviklingsklausul som kan gi grunnlag for en gradvis utvidelse av samarbeidet etter at tilknytningen er oppnådd, og endelig et annet spørsmål som åpenbart skaper store vansker, nemlig de institusjonelle: hva slags samarbeidsorganer skal en ha.

SVERIGE OG EEC

Det er naturlig at en fra norsk side har fulgt svenskenes forhandlingsopplegg med den største interesse. Sverige sikter mot en avtale med Fellesskapet som skal gi grunnlag for samarbeid over et langt videre felt enn tilfellet er med de øvrige ikke-medlemskapssøkende land. Den svenske

med EEC bety?

AV ERIK RIBU

regjeringen mener at forslaget om frihandel for industrivarer danner et godt utgangspunkt for forhandlingene, og den mener det bør være mulig å komme fram til en avtale om en tollunion. Den ønsker naturligvis at eventuelle unntak fra tollfriheten blir gjort minst mulig, og at det ikke blir gjort permanente unntak. Regjeringen er imidlertid beredt til å diskutere med De seks de strukturelle vansker som måtte være til stede innen den ene eller den annen sektor.

Når det gjelder andre samarbeidsområder, ønsker Sverige å delta i konsultasjoner om konjunktur- og stabiliseringspolitikk, økonomisk planlegging og monetære spørsmål. Den legger også vekt på å delta i Fellesskapets samarbeid når det gjelder industripolitikken, teknisk forskning, energipolitikk og miljøpolitikk. Den svenske regjeringen legger også betydelig vekt på å få en god utviklingsklausul i avtalen som sikrer avtalens såkalte «evolutive» karakter. På dette grunnlag skal en etter hvert kunne utvide samarbeidsområdet.

Kommisjonens rapport til Rådet som jeg nettopp har nevnt, omtaler noen av de såkalte «problemvarer» som medlemslandene ønsker unntatt fra en frihandelsordning. Det gjelder papir og det gjelder jern- og stålprodukter som omfattes av avtalen om kull- og stålfellesskapet. Begrunnelsen for å unnta papir er at Sverige og Finland har særlige konkurransemessige fordeler p.g.a den utviklede, vertikale integrasjon, de lave energikostnader og de store råvareressurser. Disse argumenter avspeiler jo en klart proteksjonistisk holdning, stikk i strid med de frihandelsprinsipper som etter vår oppfatning fører til den best mulige internasjonale arbeidsdeling. Det er den samme grunnholdning som har fått flere av medlemslandene, i første rekke Frankrike og Vest-Tyskland, til å fremsette ønske om ytterligere utvidelser av listen over problemvarer som skal unntas fra tollfriheten.

Under Ministerrådets behandling av saken er listen utvidet med flere stålvarer, klokke og ur, og det siste som kom til var aluminium, bly, sink, magnesium, molybden, silisium og en del halvfabrikata av koppar, rustfrie stålrør, kulelagre, finér og visse typer anleggsmaskiner.

Jeg har sett svenske beregninger som viser at en eventuell iverksettelse av en slik unntaksliste vil komme til å ramme 17 prosent av Sveriges vareeksport til Fellesmarkedet. (Om dette er regnet med eller uten skip i nevneren, vet jeg ikke.)

SKUFFELSE I SVERIGE

Denne «problemlisten» har selvsagt vakt bestyrtelse og skuffelse i Sverige. Etter det siste som foreligger er det imidlertid lite trolig at kulelagre blir tatt med på noen unntaksliste.

For oss er denne problemlisten høyst oppsiktsvekkende. Den ser jo nesten ut som en liste over norsk vareeksport. Det er imidlertid få nyskapinger på denne listen i forhold til de problemer som ble drøftet under Kennedy-runden. Det er stort sett de samme varer som ble ført på den såkalte liste G, og som ble gjort til gjenstand for spesielle reguleringer gjennom tollkvoteordninger o. l.

Dersom de varer som er nevnt blir unntatt fra en frihandelsordning med EEC, og en dessuten tar i betraktning at eksporten av fisk og fiskevarer og andre matvarer ikke vil få frihandelsbehandling eller falle utenom EECs markedsordning, vil en finne at disse unntakene har et omfang som i 1970 ville motsvare 54 prosent av den norske vareeksport uten skip til de nåværende medlemsland i EEC, og 48 prosent dersom man tar med nye skip i nevneren. Prosentandelen for eksporten av de samme varer til et utvidet EEC med Storbritannia, Danmark og Irland vil bli henholdsvis 50 prosent og vel 46 prosent.

Det pågår nå forhandlinger mellom De seks om dette spørsmålet, og vi vet ikke hva resultatet kan bli. Det synes imid-

lertid å være grunn til en viss optimisme om at problemlisten ikke blir så stor som det så ut til for noen uker siden. For det andre — og det er kanskje viktigere — ser det ut til at de fleste medlemsland går konsekvent imot fullstendige og varige unntak fra en frihandelsordning, bl. a. av hensyn til GATT. Vi skulle ha grunn til å tro at medlemslandene i stedet vil gå inn for å løse problemene ved å innføre en overgangsperiode for gjennomføring av full frihandel for de angjeldende produkter. Dette vil imidlertid kunne bli beheftet med betingelser som i realiteten reduserer verdien av full frihandel på enkelte punkter.

USA er en dårlig alliert for de små EFTA-land i dette spørsmål. Arrangementene må være i samsvar med GATT, men de ser med stor skepsis og uro på en utvidelse som kan gå ut over amerikanske eksportinteresser.

Om kort tid vil vi antakelig bli kjent med forhandlingsmandatet og dermed også få vite hva De seks går inn for når det gjelder problemvarene. Vi bør da være klar over at forhandlingsmandatet vil være utformet under den forutsetning at Danmark og Norge blir medlem av Fellesskapet. Blir Norge medlem av Fellesskapet vil det endre markedsforholdene for en rekke av disse varer såvidt sterkt at en tollavtrapping overfor andre EFTA-land ikke vil få så stor betydning. Av dette kan en trekke den slutning — og det er slett ikke noe subilt synspunkt — at norsk medlemskap vil lette situasjonen for andre land som søker en annen form for tilknytning, bl. a. Sverige.

KLATRE OVER TOLLMUREN?

Hvilken betydning har så en tollbeskyttelse i Fellesmarkedet eller i et utvidet Fellesmarked, for norsk eksport? Vil ikke norsk industri med forholdsvis stor letthet kunne klatre over en moderat tollmur og likevel kunne konkurrere med andre lands eksportører?

Disse spørsmål ser ut til å oppta mange, og ikke minst sosialøkonomer, Selv ville

HVA VIL EN FRIHANDELSORDNING MED EEC BETY?

jeg antakelig ikke ha kommet til å legge så stor vekt på dette spørsmålet, fordi jeg synes svaret er nokså klart. Etter diskusjonen om denne sak tidligere i år er det blitt sagt at «en må være sosialøkonom for ikke å forstå det». Da jeg selv er økonom, liker jeg ikke det ordet.

Uten å ha foretatt noen detaljert analyse, har tjenestemenn i Handelsdepartementet sett nærmere på hvordan norsk vareeksport har utviklet seg til EEC og til EFTA, med en grovoppsplitting på varer etter tollbelastningen i de to markedsgrupperinger.

I perioden 1959—70 økte den totale eksport (inkl. nye skip) med 10,6 mrd. kroner eller 188 prosent, til 16,2 mrd. kroner.

Til EFTA økte eksporten med 5,7 mrd. kroner eller 245 prosent til 8,0 mrd. kroner og til EEC med 3,5 mrd. kroner eller 235 prosent til 5,0 mrd. kroner.

Eksporten økte altså relativt sett nesten like mye til disse to markedene, men økningen for de forskjellige varegrupper varierer sterkt. Når det gjelder EEC faller hovedparten av økningen i to hovedgrupper. Den første gruppen omfatter varer med ingen eller lav toll: skip — tollfritt, fiskevarer (førstoffer 2 prosent toll, tollfrie kvoter for tørrfisk og klippfisk), råvarer (tollfrie kvoter eller ubetydelig toll), brenselstoffer (tollen suspendert) samt papir og papp (tollfri kvote). Økningen i eksporten av disse varer utgjorde 44 prosent. Den andre gruppen består av jern og stål (ferrolegeringene går i det vesentlige under tollfrie eller kvoter med lav toll) samt andre metaller (nikkel og kobber er tollfrie, råaluminium under lavtollkvote og magnesium under tollfrikvote). Denne gruppen bidro med 44 prosent av økningen.

Den resterende del av eksporten (kjemiske produkter, maskiner og apparater, tekstiler, klær og forskjellige ferdigvarer) bidro med 14 prosent av økningen. Denne del av eksporten møter gjennomgående høyere toll.

En tilsvarende gruppering av eksporten til EFTA viser at den første gruppen bidro med 27 prosent, jern og stål samt andre metaller med 26 prosent og den siste gruppen, dvs. mer bearbeidde va-

rer og ferdigvarer, med 38 prosent av eksportøkningen.

Det er således en markert forskjell i utviklingen av eksporten av mer bearbeidde og ferdige varer til de to markedene. En må anta at tollfriheten har bidratt vesentlig til den sterke økningen i eksporten til EFTA.

En stor del av vareeksporten til EEC er basert på kvoter med lav eller ingen toll. At Fellesskapet har opprettet tollkvoter må imidlertid ikke tas som tegn på at Fellesskapet vil føre en like liberal politikk på dette område i framtiden. Det er nemlig Kommisjonen oppfatning at slike kvoter er en anomali i en tollunion, og det er hensikten gradvis å eliminere kvotene.

En liknende utvikling som den jeg har skissert finner vi så vel i EFTA-landenes som i EEC-landenes interne handel. Det er særlig eksporten av de mer bearbeidde og ferdige varer hvor tollene tidligere var høyest, som står for økningen.

Disse tallene gir etter mitt skjønn en klar nok indikasjon på at tollbelastningen virkelig betyr noe for norsk eksport og sammensetning av norsk eksport. Likevel vil jeg være tilbøyelig til å legge enda større vekt på de erfaringer som industriens folk og eksportørene har, og som ofte merker virkningene av tollbeskyttelse ute i helt inn i marginen.

PROBLEMVARENE

Men tilbake til problemvarene. Blir unntakene iverksatt, vil produsenter og eksportører av slike varer få en tollmur å klatre over for å komme inn i Fellesmarkedet, dersom Norge ikke oppnår medlemskap.

For treforedlingsprodukter har konkurranseforholdene på verdensmarkedet endret seg sterkt. Rasjonaliseringen har vært ført meget langt i de fleste produsentland, både når det gjelder skogbruk, tømmertransport og foredling. Norske fabrikker må i årene framover satse på en langt høyere foredlingsgrad enn hittil. Det skyldes bl. a. to forhold: på grunn av kapitalutvidelser i svensk treforedlingsindustri vil tømmerutgangen fra Sverige trolig gå drastisk ned. For det andre er det grunn til å regne med at Storbritannia og andre land i Vest-Europa ikke i samme utstrekning vil finne det lønnsomt lenger å produsere avis-papir av innkjøpt tremasse. Papir er antakelig det hardeste produkt på Fellesskapets problemliste.

Størstedelen av ferrolegeringsindustrien vil bli berørt av en eventuell unntaksliste. Det er i dag vanskelige avsetnings-

forhold for de fleste av produktene, og lagrene hopper seg opp både hjemme og ute.

Konjunkturedgangen har også rammet aluminiumsverkene ganske hardt, men vanskene skyldes også at det er foretatt større utvidelser av kapasiteten enn markedet kan absorbere. Det gjelder både i Storbritannia og i Fellesskapslandene. Det er et utbredt ønske her hjemme å få lagt grunnlaget for en høyere foredlingsgrad innen denne bransjen. Det vil kunne bety mange nye arbeidsplasser. En viktig forutsetning for dette er at norsk aluminiumsindustri kan arbeide innenfor det tollfrie marked som et utvidet Fellesskap representerer. Med de utbyggingsplaner som nå foreligger innenfor et utvidet Fellesskap, vil en tollbelastning skape betydelige vansker for denne industrigrenen.

Det samme kan sies om mulighetene for å utvikle den petrokjemiske industrien i Norge. Denne industri hører i dag til de raskest ekspanderende virksomheter ute i verden. EEC's tollsatser på petrokjemiske produkter varierer mellom 12 og 18 prosent. Verken Finland eller Sverige kan regnes som noe marked av betydning, fordi disse land selv foretar en sterk utbygging av sin petrokjemiske industri.

HVA MED FISKEN?

Blir vi stående utenom Fellesskapet vil vi som fiskerinasjon ikke kunne høste de fordeler som ligger i en deltakelse i markedsordningen for fisk. Denne ordningen vil kunne gi sikker avsetning til stabile og relativt høye priser, også for foredlede produkter.

Disse eksempler kan forfleres, men her vil man kanskje innvende: verken foredlede aluminiumsprodukter eller petrokjemiske produkter er ført på listen blant problemvarene i EEC. Er det da fare for at de blir unntatt i en eventuell frihandelsordning?

Vi skulle gjerne sett det var et sikkert grunnlag for å svare nei på dette spørsmål, ikke minst av hensyn til våre samarbeidspartnere i EFTA som søker en annen tilknytning enn fullt medlemskap. Men her må en vokte seg for ønsketenkning og heller se på den realitetens verden vi lever i. Vi vet at mange lands regjeringer står svakt overfor krav fra næringslivet om beskyttelse mot utenlandsk konkurranse. Dette har vi sett demonstrert gang på gang, også innen EFTA. De seks' egen filosofi — og her holder jeg meg til kommisjonens måte å

Forts. side 51.

Hva vil en frihandel ...

Forfs. fra side 20.

si det på — går ut på at de rettigheter og forpliktelser som landene har påtatt seg innen Fellesskapet og de institusjoner de har bygget opp, er resultatet av en helhetsvurdering innenfor rammen av en meget vidtgående integrasjon og utgjør som sådan en slags garanti for Fellesskapets framtidige utvikling. Avtaler med de ikke-medlemskapssøkende land må derimot etter Kommisjonens oppfatning bli av mindre begrenset omfang, ved siden av den usikkerhet som de nødvendige beskyttelsesklausuler skaper. Etter Kommisjonens oppfatning skal disse beskyttelsesklausuler gi fellesskapslandene adgang til å treffe mottiltak dersom ulikheter i konkurranseforhold m. v. skulle forvolde noen skade på industribransjer i Fellesskapet. Nå vet vi altså ennå ikke hvordan Kommisjonens forhandlingsmandat kommer til å se ut på dette punkt. Men for å holde oss til de realiteter vi kjenner til, ser det ut til at vi må trekke den konklusjon at en frihandelsavtale med et utvidet Fellesskap aldri vil kunne gi full garanti for toll- og restriksjonsfri adgang til markedet.

TOLLUNION

BEDRE ENN HANDELSAVTALE

Jeg har drøftet dette spørsmålet med svenske kolleger og har fått bekreftet at den samme oppfatning gjør seg gjeldende i Sverige. En viktig nyanse blir imidlertid framholdt: en tollunion vil gi større sikkerhet for avsetningen enn f. eks en handelsavtale. Men heller ikke en tollunion vil kunne gi den 100 prosent sikkerhet for restriksjonsfri adgang som fullt medlemskap vil gi.

For norsk industri vil dette være en høyst håndgripelig problemstilling. En utvikling av petrokjemisk industri krever store kapitalinvesteringer. Det samme gjelder aluminiums ferdigvarer og en lang rekke andre industribransjer, hvor vi har forutsetninger og ambisjoner om å satse på høyverdige produkter. Det er et åpent spørsmål om norsk industri vil gå til så store investeringer i Norge med mindre man er sikker på å få tollfri adgang til de vest-europeiske markeder i likhet med våre største konkurrenter på området.

De mekaniske, kjemiske, elektrotekniske industribransjer er avhengig av store markeder for sin videre ekspansjon. Et lite land som Norge vil også være av-

hengig av å komme inn i det teknologiske miljø som utgjør en basis for ekspansjon på disse områder. Med det industripolitiske samarbeid som må utvikles i EEC vil medlemskap gi sikrere grunnlag for aktiv deltakelse i forsknings- og utviklingsarbeid enn en frihandelsordning.

Omfanget av integrasjonen i Fellesmarkedet utvides stadig. Det gjelder også samarbeidsoppgaver av direkte betydning for handelen. Noe av det siste Fellesskapslandene har tatt opp er spørsmålet om en åpning av markedene for offentlige innkjøp. De forpliktelser medlemskapslandene har påtatt seg i retning av å gjennomføre nasjonal likebehandling ved vareleveranser til det offentlige og ved tjenesteyting under offentlige byggeoppdrag m. v. går lengre enn tilsvarende regler i EFTA. En effektiv iverksettelse av direktivene på dette området betyr at norsk industri vil få muligheter til å konkurrere om leveranser under offentlige innkjøp i andre medlemsland, samtidig som industrien i de andre land kan ta opp konkurransen med norske leverandører på dette området. Hva nettovirkningen av dette vil kunne bli for norsk industri er det vanskelig å si noe bestemt om. Det synes imidlertid ganske klart at slike innkjøp i praksis vil være lukket for norsk industri dersom vi ikke oppnår medlemskap.

Det samme kan komme til å gjelde det planlagte offentlige samarbeid innen Fellesskapet ved opprettelse av felles foretak som tar sikte på at arbeid som utføres av det offentlige i det enkelte medlemsland skal kunne utføres på en felles basis. De samarbeidsområder det er tale om er transport, telekommunikasjoner, meteorologi, sanitære forhold o. l. Det er meningen at slike felles foretak skal kunne ha fordeler av juridisk og fiskal karakter. Dessuten skal Fellesskapet ha adgang til å gi rimelige lån og lånegarantier. Med den store betydning som den offentlige sektor har i de fleste medlemsland og den stigende bruk av slike varer og tjenester, vil norsk næringsvirksomhet — blant annet den elektroniske industri — kunne tape vesentlige fordeler ved å bli stående utenfor Fellesskapet.

GODE KREFTER

Å SAMARBEIDE MED I EUROPA

Dette innlegget tar ikke sikte på å gi noen full oversikt over mulige fordeler ved medlemskap kontra en frihandelsordning. For en slik gjennomgåelse måtte en gå igjennom hele registret av emner: landbruk og fiske, kapitalbeveg-

elser og etablering, det økonomiske og monetære samarbeid, industripolitikken, distriktspolitikken, sosialpolitikken, arbeidet med miljøvern, arbeidsmarkedspolitikken, forholdet til utviklingslandene, skipsfart, transport, den felles handelspolitikk og mye annet. Det dreier seg her om mange samfunnsoppgaver som bare kan løses tilfredsstillende gjennom et samarbeid på tvers av landegrensene.

Sveriges siktemål er en avtale med Fellesskapet som kan gis et stadig større innhold, slik at landet kan bli med på å drøfte løsningen av slike sentrale spørsmål. Men Sverige, i likhet med andre ikke-medlemskapssøkende land, har ikke noe håp om å kunne bli med i selve beslutningsprosessen. For meg er dette et meget viktig punkt ved vurderingen av de økonomiske konsekvensene av medlemskap kontra en frihandelsordning. Det er ingen i dag som vet hva slags konsultasjonsorganer eller andre institusjoner som kan bli opprettet for å ivareta de nøytrale lands samarbeidsbehov. Det er endog uvisst om Sverige kan få oppfylt sitt ønske om å ta del i konsultasjoner om økonomiske og monetære spørsmål.

Utviklingen i land som får en annen tilknytning vil i høy grad bli påvirket av de økonomisk-politiske vedtak som treffes innen et utvidet fellesskap. Landene kan nok bevare mye av sin nasjonale suverenitet ved å stå utenfor. Men når de samtidig er uten reell innflytelse på de mangeartede forhold som påvirker utviklingen i deres eget land, oppstår det i virkeligheten et tap av suverenitet.

For Norge vil dette få betydning også på en annen måte. Helt siden midten av 1930-årene har vi her i landet hatt en spesiell utforming av målsettingen for den økonomiske og sosiale politikk. Det som kjennetegner samfunnsforholdene i Norge sammenliknet med landene på kontinentet er ikke at eierforholdene er annerledes eller at staten har en større del av den samlede økonomiske aktivitet, men at vi her i landet gjør en mer utstrakt bruk av bestemte virkemidler både for å påvirke inntektsfordelingen i en sosialt gunstig retning og for å sikre en større grad av samfunnsmessig styring av utviklingen, og det gjelder også i forholdet til næringslivet. Vi er ikke blinde for de problemstillinger vi her står overfor når det gjelder økonomisk og monetært samarbeid for eksempel, men vi ser det slik at vi gjennom medlemskap vil ha muligheter for å kunne påvirke politikken på sentrale områder. Vi vet at vi har mange gode krefter å samarbeide med i Europa.